

TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
RESPUBLIKA ILMIY-METODIK MARKAZI

Kommunikativ va tabiiy o'zbek tili muhiti metodikasi

Mavzuning dolzarbligi

Maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning nutqini rivojlantirish va davlat tilini tabiiy ravishda o'zlashtirish zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda e'tibor grammatik qoidalarni yodlatishga emas, balki bolani til vositasida muloqot qilishga o'rgatishga qaratilmoqda. Psixolingvistika sohasidagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bola tilni sun'iy mashqlar orqali emas, balki o'yin, kundalik faoliyat va muloqot jarayonida samaraliroq o'zlashtiradi.

Maqsad

Tarbiyachilarda kommunikativ yondashuv asosida o'zbek tilini o'qitish bo'yicha nazariy bilimlarni shakllantirish, tabiiy til muhitini yaratish tamoyillarini o'zlashtirish va amaliy mashqlar orqali bolalar bilan samarali muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish.

Kommunikativ yondashuv

til qoidalarini emas,
muloqotni o'rgatish

Tabiiy til muhiti

kundalik faoliyat orqali
o'zlashtirish

Amaliy mashqlar

10 ta mashq bilan
mustahkamlash

Til o'zlashtirishning ilmiy-nazariy asoslari

Stephen Krashen

Kirish gipotezasi va emotsional filtr nazariyasi.

Lev Vigotskiy

Yaqin rivojlanish zonasi va scaffolding metodi.

Jerome Bruner

Til o'yinlari va takrorlanuvchi nutqiy formatlar.

Dell Hymes

Kommunikativ kompetensiya nazariyasi.

Ellen Bialystok

Bilingval (ikki tilli) rivojlanish tadqiqotlari.

Umumiy xulosa

Bola tilni qoidalar orqali emas, tabiiy muloqot jarayonida egallaydi.

Stephen Krashen: “Kirish gipotezasi”

LEARNING (o‘rganish)

Grammatik qoidalarni ongli ravishda o‘rganish jarayoni.

ACQUISITION (o‘zlashtirish)

Bola o‘zining mavjud darajasidan biroz yuqoriroq (i+1) nutqni muntazam eshitib, tilni tabiiy ravishda, tarjimasiz o‘zlashtiradi.

Krashen nazariyasining metodik tamoyillari

Real muloqot vositasi

Kontekst asosida o‘rgatish

Kam tarjima qilish

Xatolarni tabiiy tuzatish

Krashen nazariyasining metodik tamoyili: “Real muloqot vositasi”

Bola tilni sun'iy ravishda yodlash uchun emas, balki real muloqot qilish, o'z fikri va ehtiyojini ifodalash uchun ishlatishidir.

Pedagog va bola o'rtasidagi kundalik, tabiiy vaziyatlarda o'zbek tilidan foydalanishdir.

Bunda bola tayyor qoidalarini yodlamaydi, balki eshitadi → tushunadi → vaziyatda qo'llaydi → takrorlash orqali o'zlashtiradi.

Masalan:

Pedagog: “Salom! Isming nima?”

Bola: “Mening ismim Ali.”

Pedagog: “Ali, mana qizil koptok.

Qani, qizil koptokni ol.”

Bola: “Qizil koptokni oldim.”

Tilni o'rganish jarayoni:
Real vaziyat → tushunarli nutq
→ muloqot → takroriy qo'llash
→ tabiiy til o'zlashtirish.

Krashen nazariyasining metodik tamoyili: “Kontekst asosida o‘rgatish”

Bolaga yangi so‘z va iboralarni alohida yodlatish emas, balki ularni **real vaziyat, harakat, predmet, rasm, o‘yin va muloqot jarayonida tushunarli tarzda taqdim etish** demakdir.

Bola tilni tabiiy ravishda o‘zlashtirishi uchun unga **tushunarli til material** muntazam berilishi kerak.

Bola **“katta”, “ayiqcha”, “ol”, “ber”** so‘zlarini tarjima orqali emas, **predmet + harakat + pedagog nutqi + takroriy muloqot** orqali tushunadi va o‘zlashtiradi.

Masalan:

Pedagog: **“Mana ayiqcha.”**

Pedagog katta ayiqchani ko‘rsatadi: **“Katta ayiqcha.”**

“Qani, katta ayiqchani ol.”

Bola katta ayiqchani oladi.

Pedagog: **“Barakalla! Katta ayiqchani olding.”**

Keyin: **“Katta ayiqchani ber.”**

Bola ayiqchani beradi.

Tilni o‘rganish jarayoni:
predmet + harakat + pedagog nutqi + takroriy muloqot orqali tushunadi va o‘zlashtiradi.

Krashen nazariyasining metodik tamoyili: “Kam tarjima qilish”

Bola yangi o'zbekcha so'z va iboralarni ona tiliga doimiy tarjima qilish orqali emas, **harakat, predmet, rasm, imo-ishora, vaziyat va pedagog nutqi orqali ma'noni anglash** asosida o'zlashtiradi.

Bola tilni tabiiy ravishda o'zlashtirishi uchun unga **tushunarli til material** muntazam berilishi kerak.

Bola “**stul**”, “**o'tir**”, “**tur**”, “**ber**” so'zlarini tarjima orqali emas, **predmet + harakat + pedagog nutqi + takroriy muloqot** orqali tushunadi va o'zlashtiradi.

Masalan:

Pedagog: “**Mana bu stul.**”

“**Qani, stulchaga o'tir.**”

Bola stulchaga o'tiradi.

Pedagog: “**Barakalla! Sen stulga o'tirding.**”

Keyin: “**Endi stuldan tur**”

Bola stuldan turadi.

Tilni o'rganish jarayoni:
Kam tarjima + ko'p
tushunarli nutq +
ko'rgazmalilik + harakat +
real vaziyat = tabiiy
o'zlashtirish.

Krashen nazariyasining metodik tamoyili: “Xatolarni tabiiy tuzatish”

Bola Bola xato gapirganda, pedagog uni to'g'ridan-to'g'ri **"Sen xato qilding"** deb to'xtatmaydi. Aksincha, pedagog **o'sha gapni tabiiy ravishda to'g'ri shaklda takrorlab** muloqotni davom ettiradi.

Bola tilni tabiiy ravishda o'zlashtirishi uchun unga **tushunarli til materialli** muntazam berilishi kerak.

Misol: Bola — “Men quy suv” deb aytsa, pedagog: “Ha, to'g'ri, sen gulga suv quyyapsan-a?” deb to'g'ri variantni qaytaradi.

Mazmunga e'tibor qaratish:

Xatoni emas, aytilayotgan fikrning mazmunini muhim qo'yish. Bola o'zini erkin his qilsagina, tilni tezroq o'zlashtiradi.

Ijobiy rag'batlantirish: Har qanday kichik urinish va muvaffaqiyat maqtoov bilan qo'llab-quvvatlanadi (masalan, yuqoridagi illyustratsiyadagidek: *"Barakalla! Sen gulga suv quyding"*).

Krashen nazariyasining metodik tamoyili: “Kam tarjima qilish”

Bola yangi o'zbekcha so'z va iboralarni ona tiliga doimiy tarjima qilish orqali emas, **harakat, predmet, rasm, imo-ishora, vaziyat va pedagog nutqi orqali ma'noni anglash** asosida o'zlashtiradi.

Bola tilni tabiiy ravishda o'zlashtirishi uchun unga **tushunarli til material** muntazam berilishi kerak.

Bola “**katta**”, “**ayiqcha**”, “**ol**”, “**ber**” so'zlarini tarjima orqali emas, **predmet + harakat + pedagog nutqi + takroriy muloqot** orqali tushunadi va o'zlashtiradi.

Masalan:

Pedagog: “**Mana ayiqcha.**”

Pedagog katta ayiqchani ko'rsatadi: “**Katta ayiqcha.**”

“**Qani, katta ayiqchani ol.**”

Bola katta ayiqchani oladi.

Pedagog: “**Barakalla! Katta ayiqchani olding.**”

Keyin: “**Katta ayiqchani ber.**”

Bola ayiqchani beradi.

Tilni o'rganish jarayoni:
predmet + harakat + pedagog nutqi + takroriy muloqot orqali tushunadi va o'zlashtiradi.

1. KIRISH GIPOTEZASI

Bola mavjud darajasidan bir oz yuqoriroq (**i+1**) nutqni tushunarli shaklda eshitsa, tilni tabiiy o'zlashtiradi.

Stephen Krashenning “KIRISH GIPOTEZASI” (INPUT HYPOTHESIS)

Bola o'z darajasidan biroz yuqoriroq (**i+1**) tushunarli nutqni muntazam eshitsa, tilni tabiiy ravishda o'zlashtira boshlaydi.

2. EMOTSIONAL FILTR (AFFECTIVE FILTER)

Qo'rquv, tanbeh kabi salbiy holatlar nutqiy faollikni pasaytiradi. Samimiy, xavfsiz muhit esa o'zlashtirishni tezlashtiradi.

Qizil olmani ol.

olma

to'p

ayiq

3. METODIK TAMOIYILLAR

Tilni real muloqot vositasi sifatida qo'llash

Yangi so'zlarni kontekst asosida o'rgatish

Tarjimadan imkon qadar kam foydalanish

Ko'rgazmalilik va harakatdan keng foydalanish

Bolalarni erkin muloqotga rag'batlantirish

Nutqiy xatolarni tabiiy ravishda tuzatish

NATIJA

Tushunarli va qiziqarli kirish (input) + ijobiy muhit = tabiiy va samarali til o'zlashtirish

4. MISOL VA KONTEKST

Real vaziyatda so'z o'rgatish

Harakat, mimika, ko'rsatmalar orqali tushuntirish

Bolani erkin muloqotga jalb qilish

Vigotskiy: Yaqin rivojlanish zonasi

1

Savolni soddalashtirish

Tarbiyachi murakkab savolni bolaga tushunarli, sodda shaklga keltiradi.

2

Javob uchun namuna berish

Bola mustaqil javob topa olmasa, tayyor nutqiy namuna taqdim etiladi.

3

Gapni boshlab berish

Tarbiyachi gapning boshini aytib, bolani davom ettirishga undaydi.

4

Kerakli soʻzni eslatish

Bola unutgan yoki bilmagan soʻzni tarbiyachi asta eslatib turadi.

Vigotskiy: Yaqin rivojlanish zonasi: savolni soddalashtirish

Vaziyat: Pedagog boladan ertak mazmunini so'rayapti, lekin murakkab so'z ishlatgani uchun bola tushunmay qoldi.

Amaliy misol:

Murakkab savol: "Zumrad va Qimmat ertagida Qimmatning qilig'i nima sababdan salbiy baholandi va u qanday xatoga yo'l qo'ydi?"

Soddalashtirilgan savol (Yaqin rivojlanish zonasiga tushirish): "Qimmat kampirga qo'pol muomala qildimi?"

Bola kattalar yoki tajribaliroq kishilar yordamida o'zi qila olmaydigan vazifalarni bajara oladi va vaqt o'tishi bilan bu ko'nikma mustaqil harakatga aylanadi.

Bola kattalar yoki tajribaliroq kishilar yordamida o'zi qila olmaydigan vazifalarni bajara oladi va vaqt o'tishi bilan bu ko'nikma mustaqil harakatga aylanadi.

.

Vigotskiy: Yaqin rivojlanish zonasi:

Javob uchun namuna berish

Vaziyat: Bola rasm asosida gap tuzishi kerak, lekin gapni nimadan boshlashni bilmayapti.

Amaliy misol:

Pedagog: “Bola to‘pni...?” (oxirini aytmay to‘xtaydi).

Bola: “... tepmoqda.” (yoki “...o‘ynamoqda” deb gapni o‘zi davom ettiradi).

Vigotskiy: Yaqin rivojlanish zonasi: Gapni boshlab berish

Vaziyat: Bola rasm asosida gap tuzishi kerak, lekin gapni nimadan boshlashni bilmayapti.

Amaliy misol:

Pedagog: “Bola to‘pni...” (oxirini aytmay to‘xtaydi).

Bola: “... tepmoqda.” (yoki “...o‘ynamoqda” deb gapni o‘zi davom ettiradi).

Vigotskiy: Yaqin rivojlanish zonasi: Gapni boshlab berish

Vaziyat: Bola voqeani soʻzlab berayotib, kerakli soʻzni eslay olmay qoldi.

Amaliy misol:

Bola: “Quyvon ... tagiga yashirindi.” (daraxt soʻzi yodidan chiqdi).

Pedagog: “D... harfidan boshlanarmidi?” yoki “...daraxtning tagiga-a?”

Bola: “Ha, daraxtning tagiga!”

Bruner: til o'yinlari nazariyasi — “formatlar”

1

Salomlashish

Kundalik takrorlanuvchi murojaat shakli orqali til birligini tabiiy o'zlashtirish.

2

Xayrlashish

Muloqotni yakunlash shakllari muntazam takrorlanadigan format sifatida o'rgatiladi.

3

Savol-javob

Tanish savol-javob namunalari orqali bola nutqiy tuzilmani egallaydi.

4

O'yin va ertak

Rolli o'yinlar va ertak sahnalashtirish orqali muloqot madaniyati rivojlanadi.

Dell Hymes: kommunikativ kompetensiya

1

Lingvistik kompetensiya

Soʻz boyligi, tovushlar, grammatik shakllar va gap tuzilishini bilish.

2

Sotsiolingvistik kompetensiya

Vaziyatga mos gapirish: kattaga “Assalomu alaykum”, doʻstga “Salom”.

3

Diskurs kompetensiyasi

Fikrlarni izchil ifodalash: “Bu bogʻ. Bogʻda daraxtlar bor”.

4

Strategik kompetensiya

Imo-ishora, rasm va takrorlash orqali muloqotni davom ettirish.

Dell Haymzning kommunikativ kompetensiya nazariyasi

Tilni bilish faqat grammatik qoidalarni egallash emas.
Inson nafaqat to'g'ri gap tuzishni, balki kim bilan, qaysi vaziyatda, qanday ohangda va muloqot maqsadiga mos so'z tanlashni ham bilishi kerak.

Haymz nazariyasining maktabgacha ta'limdagi ahamiyati

Grammatik topshiriqlar emas, haqiqiy muloqot vaziyatlari markazda bo'lishi kerak.

"Bu so'zning ko'pligi qanday?"

Tabiiy vaziyat yaratish samaraliroq.

"Do'kondan nechta olma oldik?"

Demak, kommunikativ yondashuvda asosiy maqsad – ma'noli muloqot qilish va tilni hayotda qo'llay olish.

Kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismlari

1. Lingvistik kompetensiya

- So'z boyligi
- Tovushlar
- Grammatik shakllar
- Gap tuzilishi

2. Sotsiolingvistik kompetensiya

Bu vaziyatga mos gapirish qobiliyati.

Masalan:

Kattaga: "Assalomu alaykum" deyish, do'stiga: "Salom" deb murojaat qilish.

3. Diskurs kompetensiyasi

Bu fikrlarni izchil ifodalash qobiliyati.

Masalan, rasm asosida:

"Bu bog'. Bog'da daraxtlar bor. Bolalar o'ynayapti." kabi bog'langan nutq tuza olish.

4. Strategik kompetensiya

Muloqot qiyinlashganda boshqa usullardan foydalanish:

- imo-ishora
- rasm
- tushuntirish
- takrorlash

Bola tilni vazifa bajarish jarayonida ishlatganda, til vositasi sifatida mustahkamlanadi.

Ellen Bialystok: bilingval rivojlanish

Sukut davri (Silent Period)

Yangi tilni eshitish davrida kuzatiladigan vaqtinchalik tabiiy bosqich — bolaning tilni ichki qayta ishlash jarayoni bilan bog'liq.

Rivojlanadigan kognitiv jarayonlar

- Diqqatni boshqarish
- Muammoli vaziyatlarni hal qilish
- Til haqida fikrlash qobiliyati
- Bolani majburlash nutqiy faollikni kamaytiradi
- Xatoni tanbeh emas, namuna orqali tuzatish kerak
- Ikki tilli muhit kognitiv rivojlanishga ijobiy ta'sir qiladi

Ellen Bialystok: bilingval rivojlanish

Kanadalik olim Ellen Bialystok tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ikki tilli muhitda ulg'ayayotgan bolalarda kognitiv jarayonlar rivojlanishini ko'rsatadi.

IKKI TILLI (BILINGVAL) RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI

Bugungi globallashuv sharoitida ko'plab bolalar ikki yoki undan ortiq til muhiti bilan tanish holda ulg'aymoqda. Shu sababli bilingval rivojlanish masalasi zamonaviy psixolingvistikaning muhim yo'nalishlaridan biridir.

TADQIQOT NATIJALARI

Ikki tilli muhitda ulg'ayayotgan bolalarda ayrim kognitiv jarayonlar yaxshiroq rivojlanadi:

Diqqatni boshqarish

Muammoli vaziyatlarni hal qilish

Til haqida fikrlash qobiliyati

BILINGVAL RIVOJLANISH AFZALLIKLARI

Diqqatni boshqarish yaxshilanadi

Muammolarni yechish qobiliyati rivojlanadi

Til haqida metatil fikrlash ortadi

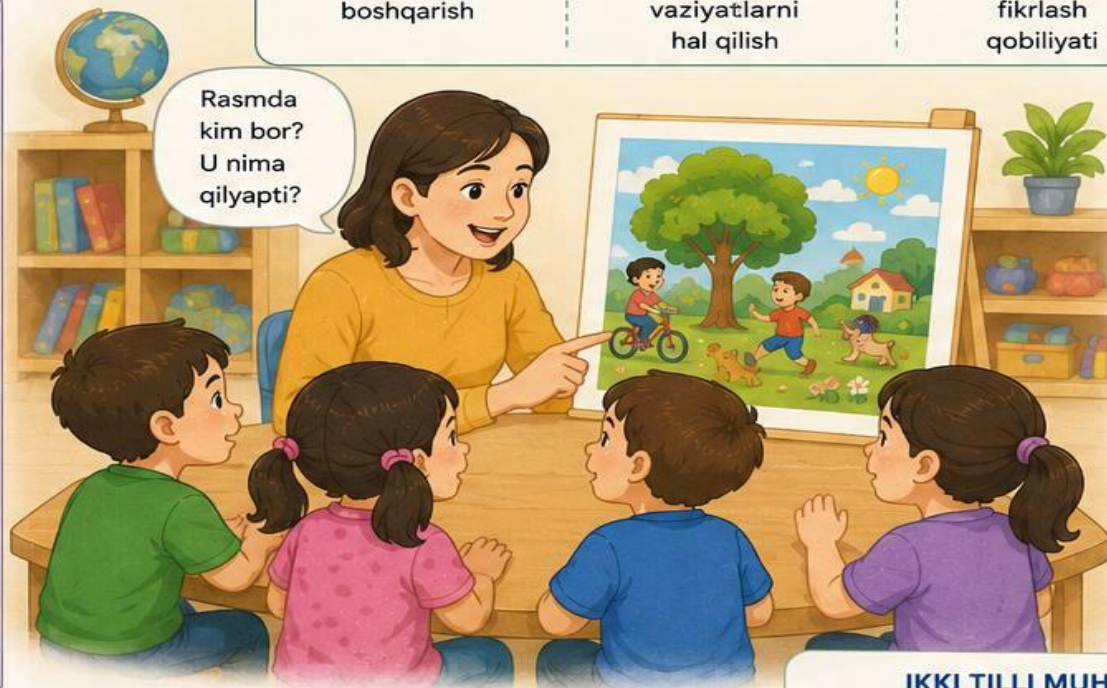
SUKUT DAVRI (SILENT PERIOD)

Ba'zi bolalarda yangi tilni eshitish davrida vaqtinchalik "sukut davri" kuzatiladi — bu tilni ichki qayta ishlash bilan bog'liq tabiiy bosqich.

Bolani majburlash yoki har bir xatosini tanbeh berish nutqiy faollikni kamaytirishi mumkin.

- ✓ Sabrli bo'ling
- ✓ Qo'llab-quvvatlang
- ✓ Rag'batlantiring
- ✓ Xavfsiz muhit yarating

9-MASHQ. "RASMNI TASVIRLAYMIZ"

Maqsad: kuzatuvchanlik va bog'langan nutqni rivojlantirish.

Jarayon: Tarbiyachi bolalarga rangli rasm ko'rsatadi.

Savollar:

Rasmda kim bor?

U nima qilyapti?

Qanday ranglarni ko'ryapsan?

Senga nima yoqdi?

Har bir bola o'z fikrini bildiradi.

Kutilayotgan natija:

- ✓ Bolalarda erkin fikrlash rivojlanadi;
- ✓ yangi so'zlardan foydalanish faollashadi;
- ✓ bog'lanishli nutq shakllanadi.

METODIK TAVSIYA

Bolani javobi qisqa bo'lsa ham, uni rag'batlantirish kerak. Tarbiyachi bolaning fikrini kengaytirib takrorlashi mumkin.

Bola:
Daraxt.

Tarbiyachi:

Ha, katta yashil daraxt bor.

IKKI TILLI MUHIT BOLAGA QANDAY YORDAM BERADI?

Muloqotga erkin kirishadi

So'z boyligi oshadi

Fikrni aniq ifodalashadi

Boshqa madaniyat va odamlarga hurmat ortadi

Muhim qoida:
Tabiiy muhit, rag'bat va o'yin orqali ikki til bolaga boy imkoniyat eshigini ochadi!

Tabiiy o'zbek tili muhitining asosiy xususiyatlari

Kontekstuallik

Til real vaziyat bilan bog'liq holda beriladi.

Takrorlanuvchanlik

Kundalik jarayonlarning takrorlanishi til birligini avtomatlashtiradi.

Ko'pkanalli qo'llab-quvvatlash

Rasm, predmet, imo-ishora, mimika va intonatsiyadan foydalanish.

Emotsional xavfsizlik

Xato qilishdan qo'rqmaslik, erkin fikr bildirish imkoniyati.

Bola tashabbusini hisobga olish

Bola faqat tinglovchi emas, faol ishtirokchi bo'lishi kerak.

Umumiy tamoyil

Barcha xususiyatlar bola uchun tabiiy va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratadi.

Tabiiy til muhitining asosiy xususiyatlari

Kontekstuallik

Tabiiy til muhitining eng muhim belgisi — tilning real vaziyat bilan bog'liq holda berilishidir.

Bola uchun mavhum so'zlardan ko'ra, bevosita hayotiy vaziyatdagi nutq tushunarliroq bo'ladi.

Mavhum (abstrakt) nutq:

"Bugun biz fe'l so'z turkumini o'rganamiz."

Hayotiy vaziyatdagi nutq:

"Aziz yuguryapti."

"Madina kitob o'qiyapti."

"Shohruh rasm chizmoqda."

Shohruh
rasm
chizmoqda.

Aziz
yuguryapti.

Madina
kitob o'qiyapti.

Metodik xulosa:

Tarbiyachi har bir faoliyat jarayonini nutq bilan izohlab borishi kerak.

BOLA TASHABBUSINI HISOBGA OLISH

qiziqishi

savollari

o'yin tanlovi

fikr bildirish
ehtiyoji

Bu mashina.

Ha, bu qizil mashina.
U qayerga ketmoqda?

Kommunikativ yondashuvni amalga oshirish metodikasi

Kundalik muloqot

Kun davomida nutqiy hamrohlik qilish: kiyinish, ovqatlanish, sayr paytida.

Parallel nutq

Bolaning harakatlarini ovoz chiqarib izohlab borish.

Savol-javob metodikasi

Yopiq savollardan ochiq savollarga bosqichma-bosqich o'tish.

Dialogik nutqni rivojlantirish

Mini-dialoglar, rollarni almashtirish, "aks sado" texnikasi.

Hikoya asosida o'qitish

Rasm asosida bashorat qilish, ifodali o'qish, qayta hikoyalash.

"Bir kun — faqat o'zbekcha" modeli

Immersion tamoyili asosida amaliy tashkil etish.

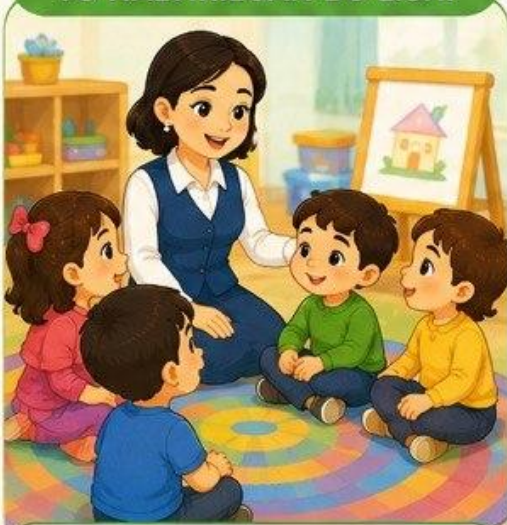

Kommunikativ yondashuvni amalga oshirish metodikasi

Kommunikativ yondashuvning asosiy maqsadi — bolani til qoidalarini biluvchi emas, balki til yordamida muloqot qilla oluvchi shaxs sifatida shakllantirishdir. Bu yondashuvda til mashg'ulotlari quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

1. MULOQOT MAQSADGA YO'NALTIRILGAN BO'LISHI

Har bir nutqiy faoliyat bola uchun ma'lum bir muloqot maqsadiga xizmat qilishi kerak. Masalan, salomlashish, so'rash, taklif qilish, fikr bildirish va hokazo.

2. TIL REAL VAZIYATLARDA ISHLATILISHI

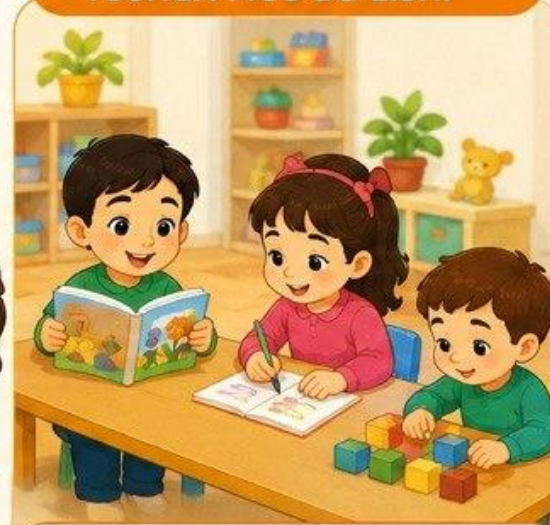
Til o'rgatish faqat mashq shaklida emas, balki real hayotiy vaziyatlar asosida amalga oshiriladi. Bu bola uchun tushunarli va qiziqarli bo'ladi.

3. BOLA FAOL ISHTIROK ETISHI

Bolalar suhbatda savol-javob qilish, o'z fikrini bildirish, boshqalarning fikrini tinglash kabi faol nutqiy jarayonlarda ishtirok etishlari kerak.

4. NUTQIY VAZIFALAR YOSHGA MOS BO'LISHI

Topshiriqlar va mashqlar bolalarning yosh xususiyatlari, tajriba va qiziqishlariga mos bo'lishi zarur. Bu ularning muvaffaqiyatga erishishiga yordam beradi.

Asosiy maqsad — bolani muloqotga tayyor, erkin va ishonchli nutq egasi sifatida tarbiyalashdir.

Kundalik muloqot metodikasi

Kundalik muloqot metodikasi bolaning kun davomida o'zbek tilini tabiiy ravishda eshitishi va qo'llashiga asoslanadi.

Tarbiyachi quyidagi jarayonlarda nutqiy hamrohlik qilishi mumkin:

Bu usul bolaning:

So'zlarni tabiiy ravishda eshitishiga,

Real harakat bilan bog'lashiga,

Nutqiy faol bo'lib rivojlanishiga yordam beradi.

Bolalar so'zlarni kundalik vaziyatlarda eshitadi, tushunadi va o'zlari ham ishlatishni o'rganadi.

4–5 yoshli bolalar uchun lug‘at tanlashda ularning kundalik hayotiga yaqin mavzular asos qilib olinadi.

Bosqich	Mavzu	Birinchi so‘zlar
1	Salomlashish	salom, assalomu alaykum, xayr, rahmat
2	Tanishish	men, sen, ism, bola, qiz bola, o‘g‘il bola, kattalar, bolalar
3	Oila	ona, ota, oila, aka, opa, uka, singil
4	Guruh/bog‘cha	bog‘cha, guruh, tarbiyachi, do‘st, kitob, o‘yinchoq
5	Kundalik harakatlar	kel, bor, o‘tir, tur, ol, ber, qara, eshit
6	Asosiy sifatlar	katta, kichik, yaxshi, yomon, chiroyli, qizil, ko‘k
7	Raqamlar	bir, ikki, uch, to‘rt, besh
8	Ranglar	qizil, sariq, yashil, ko‘k, oq, qora
9	O‘yinchoqlar	qo‘g‘irchoq, mashina, to‘p, kubik, ayiqcha
10	Ovqat-ichimlik	non, suv, sut, olma, meva

1. SALOMLASHISH

1. salom

2. assalomu alaykum

3. xayr

4. rahmat

TANISHISH

1. men

2. sen

★ Alisher

3. ism

4. bola

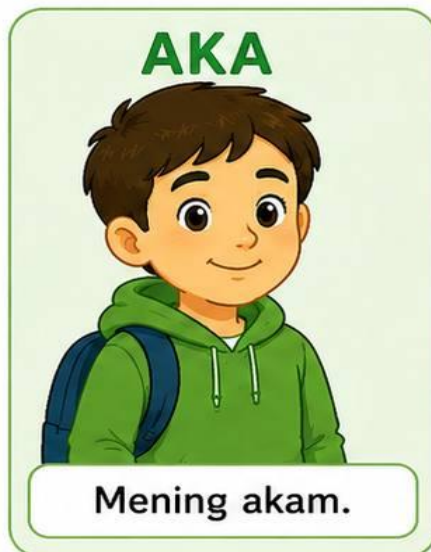
5. qiz

6. o'g'il

3. OILA

5. KUNDALIK HARAKATLAR

1. Kel

2. Bor

3. O'tir

4. Tur

5. Ol

6. Ber

7. Qara

8. Eshit

★ ASOSIY SIFATLAR ★

KATTA

KICHIK

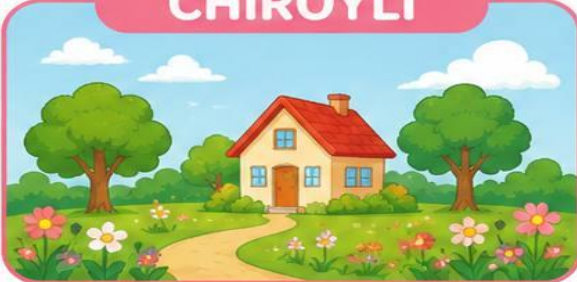
YAXSHI

YOMON

CHIROYLI

QIZIL

KO'K

8. RANGLAR

qizil, sariq, yashil, ko'k, oq, qora

qizil

sariq

yashil

ko'k

oq

qora

Topshiriq: Ranglarni ayting va rasmlarni mos rang bilan ulang.

KIYIM – KECHAK

1. KUYLAK

Bu – kuylak.

2. SHIM

Bu – shim.

3. KASTYUM

Bu – kastyum.

4. KIYMOQ

U kiymoqda.

5. TIKMOQ

U tikmoqda.

6. RŌMOL

Bu – rŷmol.

7. DŌPPI

Bu – dŷppi.

8. YŌQMOQ

U yoqmoqda.

9. TUVALI

Bu – tuvali.

10. YARASHMOQ

Kiyimlarimiz
yarashmoqda.

★ 7. RAQAMLAR ★

1

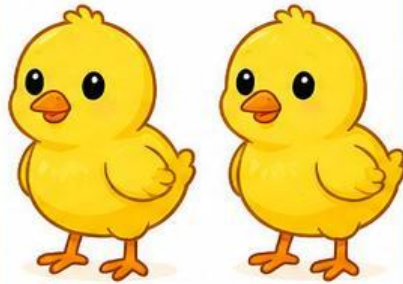
bir

bitta olma

2

ikki

ikki jo'ja

3

uch

uchta to'p

4

to'rt

to'rtta mashina

5

besh

beshta yulduz

ESDA SAQLA!

1

bir

2

ikki

3

uch

4

to'rt

5

besh

Raqamlarni
bilish
juda qiziqarli!

9. O'YINCHOQLAR

1 QO'G'IRCHOQ

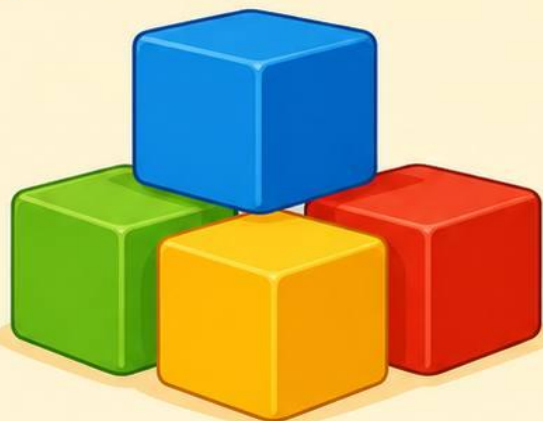
2 MASHINA

3 TO'P

4 KUBIK

5 AYIQCHA

10. Ovqat-ichimlik

non

suv

sut

olma

meva

Amaliy mashq

Til o'rgatish mashqlari

**Muloqot va rolli
o'yinlar**

Idrok va diqqat mashqlari

“Rasmni top”

Yangi soʻzlarning maʼnosini tarjimasiz, tabiiy vaziyat orqali oʻzlashtirish.

Jihozlar: rasmlı kartochkalar (mevalar, hayvonlar, oʻyinchoqlar)

Qizil olma

Mushuk

Ayiqcha

Rasm

Soʻz

Bajarilish tartibi

- Tarbiyachi rasmlarni stol ustiga joylashtiradi
- Bolalar aytilgan rasmni topib koʻrsatadilar
- Buyruqlar qisqa va sodda gaplarda berilishi tavsiya etiladi
- “Qizil olmani top”, “Mushukni koʻrsat” kabi topshiriq beradi
- Natija: lugʻat boyligi tabiiy ravishda kengayadi
- Mimika va imo-ishoralardan faol foydalanish kerak

“Rolli o‘yin”

Maqsad: kundalik hayotiy vaziyatlarda o‘zbek tilida muloqot qilish ko‘nikmasini shakllantirish.

Bajarilish tartibi

1. Tarbiyachi “Do‘kon”, “Oila”, “Bog‘cha”, “Mehmon kutish” kabi vaziyatlarni tashkil etadi
2. Dastlab tarbiyachi vaziyatni o‘zi namoyish qiladi
3. Keyinchalik bolalar mustaqil ravishda rollarni bajaradilar
4. Natija: bolalar real hayotdagi muloqot shakllarini o‘zlashtiradi, nutqiy tashabbuslari oshadi

Xulosa

Kommunikativ va tabiiy o'zbek tili muhitini tashkil etish maktabgacha ta'limda bolalarning nutqiy rivojlanishini ta'minlovchi eng samarali metodik yo'nalishlardan biridir. Krashen, Vigotskiy, Bruner, Haymz va Bialystok qarashlari shuni ko'rsatadiki, bola tilni qoidalarini yodlash orqali emas, balki mazmunli va tabiiy muloqot jarayonida egallaydi. Tarbiyachining asosiy vazifasi — bolalar uchun xavfsiz, qiziqarli va qo'llab-quvvatlovchi o'zbek tili muhitini yaratishdir.

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!